

Toespraak Algemene Ledenvergadering van de Vereniging van Kleine Kernen Brabant, Diessen 20 april 2011

Twee jaar voorzitter van de Landelijke koepelorganisatie van Verenigingen van Kleine Kernen; sinds 9 maanden tevens koepel voor de dorps huisorganisaties in Nederland. In totaal 4000 bewonersorganisaties die de LVKK in Den Haag en in Europa vertegenwoordigt.

Demografische ontwikkeling; krimp is een onderwerp dat hot is! 154000 treffers alleen al. Enkele andere quotes; miljarden nodig, platteland in greep van krimp en vergrijzing, school moet sluiten, krimp heeft gevolgen voor woningmarkt en arbeidsmarkt.

Hoe kijk ik aan tegen demografische ontwikkeling of beter gezegd 'leefbaarheid' van kleine kernen.

Vaststellen dat:

Leefbaarheid; subjectieve waardering van bewoners van hun lokale/ regionale situatie

Benader leefbaarheid vanuit verschillende invalshoeken:

- ❖ Algemeen, definitie
- ❖ Vanuit voorzieningen bezien
- ❖ Sociale samenhang
- ❖ Rol van de overheid, in samenspraak met burger. Governance.

ALGEMEEN

Krimp heeft gevolgen voor de leefbaarheid. De gevolgen worden niet overal en door iedereen op gelijke wijze ervaren.

- Er bestaat **geen blauwdruk** voor het versterken van leefbaarheid. In ieder dorp/ gemeente/ regio moet maatwerk tot stand komen.
- Krimp is een **transitievraagstuk**. Er is nog onvoldoende kennis over de gevolgen voor de leefbaarheid .
- Behoeft aan en het gebruik van voorzieningen zijn in **geen dorp hetzelfde**.
- **Kwetsbare regio's** en kwetsbare mensen ervaren het meest de gevolgen van krimp.
- In regio's met een bovengemiddeld percentage ouderen loopt het aantal voorzieningen bovengemiddeld terug.
- In regio's met een evenwichtige bevolkingssamenstelling kunnen de gevolgen van krimp in het algemeen beter worden opgevangen dan in vergrijzende regio's.
- Krimp is **geen plattelandsvraagstuk**; het is een nationaal om zich grijpend fenomeen. Paradox: CBS ziet groei van circa 90.000 mensen per jaar.

VOORZIENINGEN

Kwaliteit en bereikbaarheid van voorzieningen en het draagvlak daarvoor gaat voor kwantiteit en directe beschikbaarheid.

- Op **onderwijsgebied**: Goed basis en voortgezet onderwijs op bereikbare afstand is noodzakelijk. **Kleine scholen zijn kwetsbaar** en dreigen te lage kwaliteit te leveren.
- Samenwerking en samengaan van scholen met verschillende denominaties en van scholen uit verschillende dorpen draagt bij aan kwaliteit en bereikbaarheid van onderwijsvoorzieningen.
- Op **vervoersgebied**: openbaar vervoer is afhankelijk van een reële vervoersvraag en de bereidheid van dorpsbewoners bij te dragen aan de voorziening (Zoals bij buurtbus). Vervoer moet bekeken worden in relatie tot bereikbaarheid van voorzieningen en activiteiten.
- Waar **winkels** verdwijnen in de dorpskern is er blijkbaar geen vraag naar of is de kwaliteit te laag. Is die vraag er wel dan kunnen bewoners gezamenlijk initiatief nemen.
- Er zijn vele voorbeelden waarbij winkels kunnen blijven met inzet vanuit zorginstellingen etc. Ook combinaties met andere voorzieningen (dorpshuis) of met behulp van ICT verdienen aandacht.
- **Verenigingen/ vrijwilligersorganisaties** zullen zich qua werkwijze en organisatie moeten transformeren naar moderne organisaties die recht doen aan de veranderde vrijwilliger.

Of het nu een dorpshuis, school, café, multifunctionele accommodatie of iets anders is: Een ontmoetingsplaats is een belangrijke voorwaarde voor een levende (dorps-) gemeenschap.

- Waar mensen elkaar ontmoeten ontstaan nieuwe ideeën en plannen en ontstaat dynamiek.
- Een voorziening waar verenigingen/ vrijwilligersorganisaties in het dorp kunnen samenkomen versterkt de infrastructuur en sociale samenhang in het dorp.
- Het zoeken naar combinatie van functies (ook buiten de eigen sector) en in relatie tot andere dorpen, schept nieuwe mogelijkheden. Slim combineren!

SOCIALE INFRASTRUCTUUR, SOCIALE SAMENHANG

Centraal in het proces van versterking van leefbaarheid staat de vraag wat overheid, maatschappelijke organisaties en bewoners bereid zijn bij te dragen aan het realiseren van de gewenste leefbaarheid.

- Door bewoners **actief te laten te laten meedenken** over de toekomst van hun dorp, wordt de betrokkenheid vergroot en zullen bewoners meer willen investeren in zorg voor elkaar en voor de omgeving. Daarmee leveren ze een belangrijke bijdrage aan de leefbaarheid van hun woonomgeving. Het is wel zaak te zorgen voor voldoende facilitering (ondersteuning van bewoners en zicht op concrete resultaten) en ook hierbij rekening te houden met lokale verscheidenheid en met het verschil in capaciteit.
- Belangrijk is het **beleid van verschillende verenigingen/ vrijwilligersorganisaties** voor wat betreft hun bijdrage aan de leefbaarheid van de gemeente/ het dorp.
- Belangrijk is de mate waarin **burgers** (met inzet van geld en voornamelijk tijd) **bereid zijn zelf** bij te dragen aan de totstandkoming en instandhouding van voorzieningen.

BESTUUR EN GOVERNANCE

Landelijke, provinciale en gemeentelijke overheid **faciliteren** maatschappelijke organisaties en burgers in het proces van hun 'leefbaarheidbepaling' en maken in samenwerking met burgers en maatschappelijke organisaties beleid.

- Krimp en de gevolgen zijn in hoge mate onontkoombaar. Het in veel gevallen diep ingesleten **groei-denken** staat reële ontwikkeling in de weg.
- Het is van belang dat alle overheden de demografische ontwikkelingen erkennen en de taak en verantwoordelijkheid op zich nemen om **beslissingen nemen in nauw contact met direct betrokkenen** (ook bewoners) ook wanneer dit minder gunstig lijkende, minder populaire besluiten zijn.
- Krimp vraagt **pro-actief denken en handelen** van bewoners, overheden en maatschappelijke organisaties. De VKK's kunnen hier een belangrijke rol vervullen.
- Bevolkingsdaling vraagt per dorp een visie op de toekomst van het dorp in samenhang met nabijgelegen dorpen. Het gaat om het **kiezen van het juiste schaalniveau** voor verschillende voorzieningen en activiteiten.

- Het is zaak dat **gemeenten een visie ontwikkelen op voorzieningen** en daarbij burgers en maatschappelijke organisaties betrekken. Van belang daarbij is welke keuzes gemaakt worden ten aanzien van de verdeling van voorzieningen en de basis waarop die keuzes gemaakt worden. Kennis over het voorzieningenvraagstuk is nog onvoldoende aanwezig.
- **De provincie ondersteunt regio's bij hun beleidsbepaling.** Zij neemt bij een regionale benadering de regie.
- Voor een deel ontbreekt de kennis over de gevolgen van krimp voor de lokale situatie. Provincies kunnen daar een rol in kunnen spelen met een doorvertaling van provinciaal onderzoek naar gemeentelijk en dorpsniveau.
- Van belang is dat overheden niet alleen 'oplossingen' bedenken voor krimpproblematieken maar dat **zij ook verantwoordelijkheid leggen bij bewoners en faciliteren hen.**
- Burgers nemen afstand van de gedachte dat 'de overheid' er is om alle problemen op te lossen en nemen meer een ondernemende houding aan. Zij zetten hun kwaliteiten en competenties in om binnen door de overheid aangegeven kaders de leefbaarheid in hun dorp/ gemeente/ regio zo optimaal mogelijk te laten zijn.
- Bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties als woningcorporaties, zorginstellingen en welzijnsorganisaties leveren een belangrijke bijdrage aan de leefbaarheid. Zij zijn deel van de oplossingen die worden nagestreefd.

Kortom; interactie van burgers (kabinet Rutte geeft ruimte) en overheden. Begint bij besef dat alleen maatwerk oplossing biedt. De VKK's vervullen een cruciale rol als kennisnetwerk en verbinder. Geweldige toekomst ligt voor ons in het verschiet. Krimp een bedreiging? Ik dacht het niet!!

Mr. J.Th.C.M. Verheijen, april 2011